

Summary
Liubov Dyka

The Color Epithet as a Figurative Means of the Language of the Feature Text

The article highlights the role of the color epithet as an important indicator of the individual style of the writer. In particular, the study outlines the specifics of stylistic use of color names in the language of feature works. It is found out that among the lexical means of expressiveness of feature language the most obvious place has such trail as an epithet, by which a certain object or phenomenon is characterized, depicted, explained, evaluated. The color epithets have a significant semantic and stylistic loading in the language of feature works. It is the use of color epithets in the feature language to enhance the figurative and expressive characteristics, to reproduce fully the feature content as much as possible, as well as to provide the language of the feature work with individual personality traits. Particular importance is given to the color nominations for the characterization of cross-images of the poetic world, for the transmission of the feelings of the heroes, for displaying their inner state, etc.

Key words: epithet, color name, feature language, semantics, linguistics, lexical-semantic structure.

Дата надходження статті: «17» квітня 2018 р.

Дата прийняття до друку: «08» травня 2018 р.

УДК 811.111'38

ОЛЕКСАНДР ЄМЕЦЬ,
кандидат філологічних наук, доцент,
(м. Хмельницький)

**Типи та прагматичний ефект висунення
у сучасних художніх і газетних текстах**

У роботі характеризується стилістичний прийом висунення у коротких оповіданнях сучасних американських письменників та у британських і американських газетних текстах. Відзначається, що кількісний аспект висунення в оповіданнях flash fiction включає стилістичну конвергенцію і синтаксичні повтори (паралелізм), а якісний аспект реалізується за допомогою метафор, антитези, градації. У газетних текстах переважає якісний аспект висунення, що включає девіацію – лексичні та стилістичні неологізми, а також стилістичну транспозицію. Присутність висунення у сильних

позиціях художніх творів створює значний прагматичний ефект і виділяє головну тему оповідань.

Ключові слова: висунення, кількісний аспект, якісний аспект, девіація, стилістична конвергенція, градація, сильна позиція.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Теорія висунення вважається однією з основ стилістичного аналізу [4]. Поняття висунення було запропоновано Празькою школою лінгвістики як «актуалізація» і певною мірою розроблено російськими формалістами, зокрема Р.Якобсоном і В.Шкловським, які використали термін «выдвижение». Значно пізніше, у 1960-х роках, П. Гарвін переклав цей термін як **foregrounding**. Ця лексична одиниця є дуже прозорою за семантикою і етимологією. Термін запозичено з теорії живопису. «To foreground» означає висувати на перший план, виділяти.

Аналіз досліджень і публікацій... Природа і засоби висунення детально описані І. В. Арнольд, яка характеризує це поняття як «способи формальної організації тексту, що фокусують увагу читача на певних елементах повідомлення» [1, с. 99]. На наш погляд, у цьому визначенні слово «певні» слід замінити на «прагматично важливі (елементи)». О. О. Селіванова слушно відзначає, що такі елементи викликають здивування своєю несподіваністю, непередбачуваністю й неприродністю з метою підкреслення, виділення певної думки [2, с. 64]. У вітчизняній стилістиці традиційно виділяють три основні типи висунення: **ефект ошуканого очікування** (effect of defeated expectancy, термін Р.Якобсона), **зчеплення** (coupling, термін С. Левіна), **стилістична конвергенція** (stylistic convergence, термін М. Ріффатера) [1, с. 100-110]. Як можна побачити, терміни створено і типи висунення розроблено американськими науковцями. Разом з тим саме І. В. Арнольд звела ці терміни у систему і показала взаємодію понять.

Проте у західній стилістиці зараз переважає дещо інший погляд на класифікацію типів висунення. Зокрема, Дж. Ліч та М. Шорт виділяють два типи висунення – **паралелізм** і **девіацію** [4, с. 10–14]. Мік Шорт досить детально характеризує особливості паралелізму та види девіації (відхилення) від норми у своїй відомій роботі [5, с. 13–22]. На нашу думку, наведена класифікація типів висунення не є вичерпною і може бути доповнена.

Актуальність нашої роботи полягає у можливості подальшої систематизації і розширення типів висунення, оскільки такий напрямок викликає значний інтерес дослідників, зокрема західних науковців.

Формулювання цілей статті... Метою роботи є виявлення ролі стилістичної конвергенції, девіації та паралелізму у сучасних художніх текстах письменників США та у сучасних британських і американських газетних текстах, у тому числі в аспекті перекладу.

Виклад основного матеріалу... Джефрі Ліч виділяє два аспекти висунення: **якісний** і **кількісний**. Якісний аспект стосується відхилення (deviation) від самого мовного коду, порушення певних правил і норм в англійській мові, тоді як кількісний аспект включає відхилення від очікуваної частоти [4, с. 38–39]. Серед вищенаведених типів висунення якісний аспект реалізується за допомогою ефекту ошуканого очікування (несподіваних кінцівок у гумористичних текстах, анекдотах), а також лексичних, морфологічних і семасіологічних засобів девіації. Слід зазначити, що у британській і взагалі у західній стилістиці поняття девіації трактується дуже широко. Сюди включають неологізми, інверсію, тропи (гіперболи, метафори, оксиморон) та інші виразові засоби.

Кількісний аспект висунення може бути реалізований за допомогою паралелізму, особливо повтору синтаксичних конструкцій, та стилістичної конвергенції [6, с. 103]. За визначенням М. Ріффатера, стилістична конвергенція являє собою накопичення різних стилістичних засобів, що надають один одному експресивності [цит. по 1, с. 100–101].

Стилістична конвергенція може вважатись найбільш експліцитною формою висунення, оскільки є проявом надмірності, концентрації стилістичних засобів у певній частині тексту. Зокрема, автори сучасних оповідань жанру flash fiction у США використовують конвергенцію у сильних позиціях, перш за все у кінцевих абзацах. Функцією цього стилістичного прийому може бути створення значного емоційного ефекту. В оповіданні Роба Карні «Traveling Alone» головний герой захоплюється красою такого природного явища, як блискавка. У другій половині твору використано декілька образних порівнянь, що утворюють розгорнуту метафору, алітерації та синтаксичні повтори: *Out the window was this giant cloud that looked like a lightning factory. Like down there in the middle, gods were working with hammers and anvils and bellows and wearing those helmets with a little strip of glass to look out of. Like a cloudy furnace. Like the birthplace of light* [3, с. 224]. Завдяки такій концентрації прийомів можна стверджувати, що метафоричні порівняння мають концептуальний характер, автор виділяє головну ідею: ПРИРОДА – ЦЕ БОГ; ХМАРА – ЦЕ ФАБРИКА БЛИСКАВОК.

Більшість оповідань американських письменників, які ми аналізуємо, надруковано у збірці «Flash Fiction Forward» (2006) і написано після 2000 року. Вони певною мірою відображають тенденції у літературі малого жанру, у використанні стилістичних прийомів. Flash fiction (миттєва проза) – це дуже короткі оповідання обсягом 2-3 сторінки. Тому талант письменника полягає у максимальному виділенні, висуненні важливої думки. У блискучому оповіданні Девіда Геліфа «My Date with Neanderthal Woman» реалізуються якісний і кількісний аспекти висунення. Якісний аспект виявляється у першій сильній позиції – заголовку, який має парадоксальний, оксиморонний характер і є проявом девіації. По-друге, оповідання побудовано на антитезі – контрасту між сучасним чоловіком і жінкою з первісної, примітивної культури. Вже з початку фантастичної зустрічі головний персонаж розмірковує про подарунок Глені. Квіти – вона не зрозуміє, сирий біфштекс – не підходить, неандертальці були вегетаріанцями. Тому він дарує шоколад, який жінка з'їдає з обгорткою. Антитеза є проявом якісного аспекту, а також кількісного аспекту висунення, оскільки у творі іронічно і часто протиставляються одяг, поведінка двох персонажів. В ресторані одяг Глені був незвичний: *I didn't know the place had a dress code. In fact, the little loincloth Glenna wore made me feel overdressed.* Рукоштовування жінка не зрозуміла: *When I reached for her hand, she jerked back – different cultures have different intimacy rites* [3, с. 110–111].

Стилістична конвергенція в останньому абзаці оповідання Геліфа включає антитези, гру слів, паралельні конструкції, що надає цьому невеличкому фрагменту особливої значущості: *Yes, I know all the objections. Some couples are separated by decades, but we're separated by millenia. I like rock music and she likes the music of rocks. I'm modern Homo Sapiens and she's Neanderthal, but I think we can work out differences if we try* [3, с. 111].

У ряді інших оповідань відомих письменників, зокрема «Oliver's Evolution» Джона Апдайка, «Jumper Down» Дона Ші, «Accident» Дейва Еггерса, «The Barbie Birthday» Алісон Таунсенд кількісний аспект висунення також актуалізується в кінці твору. Головний персонаж оповідання видатного американського письменника Д. Апдайка Олівер був у дитинстві слабким, схильним до травм. Проте, ставши главою сім'ї, він відчув відповідальність за своїх рідних і став міцним і сильним. Апдайк завершує твір невеликою за обсягом конвергенцією: *You should see him now, with their two children, a fair little girl and a dark-haired boy. Oliver has grown broad and holds the two of them at once! They are birds in a nest. He is a tree, a sheltering boulder. He is a protector*

of the weak [3, с. 145]. Стилістична конвергенція включає антитезу, паралельні конструкції та дві розгорнуті метафори – зооморфну (birds) та біоморфну (tree). Прагматика образності є позитивною, і сама історія Олівера, при її зовнішній простоті, стає символом духовного росту, мужності. Кількісний та якісний аспекти висунення виявляються і в сюжетній основі оповідання – прийому **градації**. Більша частина оповідання починається з опису слабкостей Олівера: *susceptible to mishaps – cried in terror – his face was blue, and he coughed for hours – his «sleepy» right eye*. Твір закінчується словами з позитивним аксіологічним значенням: *the teeth grew firm again – Oliver was solid and surefooted* [3, с. 144]. Таким чином, заголовне слово *evolution* актуалізується у сюжеті оповідання і в іншій сильній позиції, тобто в кінці тексту.

Взаємодія якісного та кількісного аспектів висунення спостерігається не лише у творах «Traveling Alone» та «Oliver's Evolution», а й у ряді інших оповідань flash fiction. В оповіданні Ендера Монсона «To Reduce Your Likelihood of Murder» переважає кількісний аспект: стилістичні конвергенції та численні паралельні конструкції. Якісний аспект реалізується за допомогою іронії, яка доводить до абсурду ідею власної безпеки (як не стати жертвою) та ряду метонімії і метафор, що є компонентами іронічної оповіді: *Always travel in a crowd, in a cloud of smoke. [...] Keep an eye behind* [3, с. 142]. Кількісний аспект висунення створюється надмірністю паралельних конструкцій та синтаксичних анафор: *Do not go outside. Do not go outside, on dates, or to the store. Do not go on dates with men. – Do carry mace, or pepper spray, or a bowie knife. Do carry guns if you can get them* [3, с. 141–142]. У цілому 27 речень починаються анафоричними і паралельними конструкціями *Do not go; Do not like; Do not date*. Такі конструкції становлять більше 50 % речень у тексті. По суті автор стверджує, що жінці не варто нічого робити, всі дії несуть небезпеку, жертвою злочинців може бути кожна людина: *Everyone is a potential murderer. And murderess*. Як і в оповіданні Апдайка, у творі Монсона головним стилістичним засобом є градація: *Steel you will be killed. You're born for it* [3, с. 142]. Саме градація підсилює іронічний ефект.

Оповідання Монсона – єдине у збірці «Flash Fiction Forward», де конвергенція і градація стають основою, лейтмотивом твору. Оповідання відомої письменниці Грейс Пейлі «Justice – A Beginning» відзначається більш традиційною структурою і менш експліцитними способом висунення. На відміну від багатьох інших текстів цього жанру, твір Пейлі містить конвергенцію у такій сильній позиції, як початок. Головний персонаж, жінка член журі присяжних, розглядає

матір звинуваченого із співчуттям. Фейт порівнює цю жінку із зів'ялою квіткою: *She leaned on the witness bar, her face like a dying flower in its late-season, lank leafage of yellow hair, turning one way then the other in the breeze and blast of justice. Like a sunflower maybe in mid-autumn; having given up the sun, Faith thought, letting wind and weather move her heavy head* [3, с. 124]. Конвергенція включає два біоморфні порівняння, що розгортаються у метафори, та алітерації, тим самим цей фрагмент експліцитно привертає увагу як своїм прагматичним змістом, так і естетичними якостями.

Девіація як тип висунення є більш властивою поетичним та газетним текстам. У нашій роботі ми розглянемо особливості лексичної та морфологічної девіації, зокрема використання неологізмів. До нашого часу не втратив актуальності неологізм *peoplization*, який Ендрю Лоренс використав у заголовку вірша «*Peoplization of America*». Вірш був присвячений трагічним подіям 11 вересня 2001 року у США та впливу цих подій на американський народ. У контексті всього твору цей неологізм означає, що американці стали більш чуйними, уважними і дружними один до одного, більш людяними. Тому ми разом зі студентами старших курсів переклали цей неологізм як *людянізація*.

У XXI столітті багато нових слів з'явилося у ЗМІ. Більшість слів позначають нові поняття та суспільні явища, а ряд неологізмів мають іронічний характер. Цікавий прагматичний ефект вправляє слово *globesity*: *Globesity person on Earth is too fat* («*Associated Press*»). Цей неологізм відзначається гіперболічністю (глобальне ожиріння) та негативним прагматичним забарвленням.

Відверто іронічний характер мають близькі за семантикою неологізми *trolleylogy* (вивчення змісту продуктових візків) та *garbology* (вивчення сміттевих відходів): *Trolleylogy, the study of how the contents of a person's shopping trolley show something about their personality* («*Mercury*»). З одного боку, такі терміни-неологізми привертають увагу, їх етимологія дуже прозора; з іншого боку, вони відображають іронічне ставлення до псевдонаукових досліджень.

Особливо іронічний характер притаманний сучасним неологізмам, що відображають принципи знайомства і залицяння. Одним з таких неологізмів є *speed-dating* (швидке побачення): *Welcome to the world of speed-dating, where young singles can meet a prospective partner on a «dating conveyor belt» that allows them three minutes to decide if this is Mr or Ms Right* («*Observer*»). Наведена лексична одиниця є дуже прозорою за способом утворення і семантикою, як *garbology* або *globesity*, тому легко стає надбанням сучасної мови.

Одним з різновидів морфологічної девіації як типу висунення слід вважати **стилістичну транспозицію**, тобто використання граматичних форм у незвичному контексті. Поширеним видом транспозиції є конверсія, зокрема субстантивація дієслів. Субстантивація модального дієслова *must* та складних дієслівних присудків *must see*, *must have*, *must read* вже стали надбанням мови ЗМІ та розмовної мови: *His new novel is a must for all readers* («Newsweek»). *Eleven must-have books* («Newsweek»). Деякі з цих неологізмів вже стали доробком українських ЗМІ. Інший різновид морфологічної девіації включає стилістичне використання змінених форм ступенів порівняння у прикметників. Розміщення таких словоформ у сильних позиціях, особливо у заголовках або на титульній сторінці створює значний прагматичний ефект. Титульна сторінка американського журналу «Columbia Magazine» (2013 рік) містить фотографію керівника організації із захисту громадянських прав і його самохарактеристику: *My name is Benjamin Todd Jealous and I am president and CEO of the NAACP, the nation's oldest, largest, baddest, boldest, most hated, most debated, most notorious and most victorious civil right organization*. Ефект висунення базується на декількох мовних явищах: граматичній когезії прикметників у найвищому ступені порівнянні, паронімії та морфологічній девіації прикметника – *baddest*. Ця форма прикметника (найгірший) у даному контексті має імпліцитне протилежне значення – найгірший для порушників громадянських прав, але сміливий і чесний для порядних людей.

Висновки... Підсумовуючи дослідження, можна сказати, що ефект висунення у сучасних американських коротких оповіданнях підсилюється за допомогою стилістичної конвергенції у сильних позиціях – початку і кінці творів. Завдяки невеликому обсягу оповідань і невеликій кількості стилістичних засобів саме цей тип висунення стає прагматично важливим. Кількісний аспект висунення у проаналізованих творах також включає лексичні та синтаксичні повтори, антитезу і градацію. Якісний аспект висунення реалізується у метафорах та порівняннях у художніх творах (оповідання Р. Карні, Д. Апдайка), у лексичній та морфологічній девіації у газетних і журнальних текстах. Лексична девіація актуалізується у неологізмах, а морфологічна – у стилістичній транспозиції.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні інших типів висунення у сучасних художніх і газетних текстах. На нашу думку, такими можуть бути алюзії та фонетико-графічні засоби. Інтерес становить і перекладацький аспект висунення.

Список використаних джерел і літератури:

1. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык. Москва: Флинта: Наука, 2004. 384 с.
2. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Дозвілля–К, 2011. 844 с.
3. Flash Fiction Forward. *80 Very Short Stories*. London: W. W. Norton & Company, 2006. 238 p.
4. Leech G., Short M. Style in Fiction. A Linguistic Introduction to English Fictional prose. London: Pearson Education, 2007. 404 p.
5. Short M. Exploring the Language of Poems, Plays and Prose. Edinburgh: Pearson Education, 1996. 400 p.
6. Yemets A. The Role of Stylistic Convergence Convergence in the Contemporary American Fiction. *Modern Science – Moderni veda*. 2017. № 7. P. 102–107.

References:

1. Arnol'd I. V. Stilistika. Sovremennyy anglijskij yazik. Moskva: Flinta: Nauka, 2004. 384 s.
2. Selivanova O. O. Linhvistychna entsyklopediia. Poltava: Dozwillia–K, 2011. 844 s.
3. Flash Fiction Forward. *80 Very Short Stories*. London: W. W. Norton & Company, 2006. 238 p.
4. Leech G., Short M. Style in Fiction. A Linguistic Introduction to English Fictional prose. London: Pearson Education, 2007. 404 p.
5. Short M. Exploring the Language of Poems, Plays and Prose. Edinburgh: Pearson Education, 1996. 400 p.
6. Yemets A. The Role of Stylistic Convergence Convergence in the Contemporary American Fiction. *Modern Science – Moderni veda*. 2017. № 7. P. 102–107.

Summary

Oleksandr Yemets

The Types and Pragmatic Effect of Foregrounding in English Literary and Newspaper Texts

The paper characterizes the stylistic device of foregrounding in the short stories of modern American writers as well as in British and American newspaper texts. It is determined that the quantitative aspect of foregrounding in flash fiction stories includes stylistic convergence and syntactical repetitions (parallelism) while the qualitative aspect is realized by means of metaphors, antithesis, gradation. In newspaper texts the qualitative aspect of foregrounding prevails which involves deviation – lexical and stylistic neologisms and stylistic transposition. The presence of foregrounding in strong position of literary texts creates considerable pragmatic effect and emphasizes the main theme of the stories.

Key words: foregrounding, quantitative aspect, qualitative aspect, deviation, stylistic convergence, gradation, strong position.

Дата надходження статті: «20» квітня 2018 р.

Дата прийняття до друку: «07» травня 2018 р.